

N:o 59.

Ank. till Riksd. Kansli d. 3 April 1867, kl. 6 o. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner, dels af Herr L. J. Hierta om rättighet att utan vigsel ingå äktenskap, och dels af Herr A. W. Uhr om ändring af de lagrum, som för underlåtenhet att begagna dop eller nattvard stadga påföljder i verldsligt afseende.

I följd af särskilda remisser från Riksdagens Andra Kammare åligger det Lag-Utskottet att afgifva yttrande öfver ofvanberörda motioner. Den förstnämnda eller Herr *Hiertas* (N:o 171) innehåller det förslag, att den genom Kongl. Förordningen den 20 Januari 1863 mosaisk och kristen trosbekännare, i det fall att sådana vilja äkta hvarandra, tillerkända rättighet att ingå äktenskap inför Magistrat i stad eller inför Kronofogde å landet, måtte utsträckas till alla Svenska medborgare, som det föredraga, eller åtminstone till sådana, hvilka antingen tillhöra erkänt främmande religionssamfund, eller hvilka förete intyg från pastor i den statskyrkliga församling, hvartill sökanderne efter lag höra, att de framhärda i öfvertygelse, afvikande från Lutherska läran, ehuru de, enligt 14:de § af Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, ej ännu kunna anses från Svenska kyrkan skilda, emedan de af en eller annan anledning icke blifvit i annat i riket tillåtet religionssamfund upptagne.

Herr *Uhr* har i sin motion (N:o 242) hufvudsakligen anfört, hurusom den i åtskilliga lagar och författningar såsom vilkor för erhållande af vissa borgerliga förmåner uppställda fordran, att man någon gång skall hafva begått

Nattvarden, innebure ett samvetstväng, alldeles likartadt med det genom Kongl. Förordningen den 16 November 1863 upphäfd påbudet i Kyrkolagens 11 Kap. 2 §, enligt hvilket man hade åliggande att en gång om året gå till H. H. Nattvard: att ett fall, hvori Nattvardstvängt sålunda på sednare tider visat sig vara tryckande, vore, i fråga om äktenskaps ingående, nu gällande stadgande i 15 Kap. 11 § Kyrkolagen, att ingen må trolofvas, som icke kan Lutheri catechismum och hafver begått Herrans Nattvard, hvilket stadgande hade till följd, att flera personer för närvarande funnes i olika delar af riket, som, ehuru i öfrigt uppfyllande de statsborgerliga vilkor i anseende till ålder m. m., som med skäl fordrades, icke kunde erhålla lysning till äktenskap, emedan de, i följd af sin öfvertygelse, ej kunde förmås till den i ofvannämnda § fordrade Nattvardsgång: att dylika tvångsstadganden äfven i afseende på döpelsen kvarstode, så att uti 3 Kap. 2 § Kyrkolagen bestämdes ovilkorlig skyldighet för föräldrar, att låta sina barn till döpelsen befordras, vid påföljd, om sådant af vårdslöshet försummades, att den felande skulle antingen af Konsistorium med kyrkoplikt beläggas eller i dess ställe gifva något ansenligt till kyrkan och de fattiga; hvarjemte uti Kongl. Brefven den 7 Juni 1733 och den 24 Januari 1740 föreskrefves, att om någon icke i godo kunde förmås, att låta dess barn komma till den heliga döpelsen, skulle detsamma hos honom af exsekutionsbetjente uttagas och sedan af presterskapet uti kyrkan döpas, hvilka föreskrifter jemväl under sednare åren blifvit tillämpade och många familjer sålunda lidit våld; likasom Kyrkolagens bud, att något ansenligt skall utgifvas af den som blifver föremål för dess stränghet i nämnda fall, stundom bokstafligen efterkommes, hvarpå exempel uppgifvits; men enär, genom antagande af den nya Strafflagen, den år 1855 stiftade så kallade sakramentallagen blifvit upphäfd och religionsförföljelse således i lagstiftningsväg i ett likartadt fall börjat erkännas såsom origtig, vore det ej mera än en fortgång på samma bana, att upphäfva alla de lagrum, genom hvilka lockelser af borgerliga förmåner eller hotelser af borgerliga straff göras till bevekelsegrunder för sakramenternas bråk; och har motionären derföre hemställt, "att ofvan vidrörda och andra i sammanhang dermed stående lagrum måtte så ändras, att underlåtenhet att begagna dop eller nattvard ej må medföra förlust eller hinder i verldsligt afseende."

Hvad nu först angår Herr *Hiertas* motion och det deruti framställda förslag, att det så kallade civila äktenskapet skulle tillåtas äfven i det fall, att begge kontrahenterna tillhöra Lutherska kyrkan, så lärer härför icke kunna hemtas något stöd af den omständighet, att sådant äktenskap är tillåtet, då den ena kontrahenten är af mosaisk trosbekännelse. Att åter berörda förslag skulle vara framkalladt af något verkligt behof eller någon tillkännagifven önskan hos nämnda kyrkas egna bekännare, dertill förefinnes, efter Utskottets förmenande, icke ringaste anledning. Än mindre må det antagas, att en dylik önskan är

så allmän, att deraf berättigas den ifrågasatta förändringen af nu gällande bestämmelser rörande vigseln; och att medgifva undantag härifrån blott för att tillmötesgå det fåtal bland Lutherska lärans bekännare, som möjligtvis, men visserligen icke med fog, kunde vilja undandraga sig den kyrkliga besegling af äktenskapsförbundet, som obestriddligen är fullt öfverensstämmande med denna læras uppfattning af äktenskapets väsende och ändamål, dertill förefinnas, enligt Utskottets omdöme, icke nöjaktiga skäl.

Beträffande åter de kristna trosbekännare, som *icke* äro af den Evangelisk Lutherska läran, och hvilkas vigsel, jemlikt 9 § i Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860, när *begge* kontrahenterna tillhöra annat i riket tillåtet religionssamfund, må förrättas efter sådant samfunds eget bruk, men deremot i det fall, att endast *den ena* makan tillhör annat dylikt samfund och den andra den Lutherska kyrkan, skall verkställas af Svenska kyrkans presterskap och följaktligen efter den för sistnämnda kyrka bestämda ritual, kan Utskottet, i betraktande af innehållet af vårt vigselformulär, till hvilket Utskottet tillåter sig hänvisa, icke föreställa sig, att sådant innebär något samvetstvång, destomindre som, så vidt Utskottet kunnat erfara, det icke gifves någon enda kristen sekt, hvilken anser den religiösa invigningen af äktenskapet stridande mot den læras innehåll, den bekänner; och, om så förhåller sig, skulle den ifrågasatta befrielsen för deras skull från den ordning, Svenska kyrko- och samhällslagen i afseende på äktenskaps ingående fastställt, innebära en eftergift icke åt deras religiösa öfvertygelse såsom sådan, utan åt någon individs skiljaktiga uppfattning beträffande lämpligheten af den borgerliga lag, som fordrar äktenskapslöftets stadfästelse medelst vigsel såsom vilkor för dess giltighet i fråga om dermed följaktiga civila rättigheter — ett anspråk, som åtminstone icke lär kunna härledas från religionsfrihetsprincipen.

Helt andra skäl företedde sig, då, med anledning af beslutet att upphäfva förbudet mot äktenskap emellan mosaiska och kristna trosbekännare, en viss form för sådant äktenskaps ingående skulle stadgas. Det kunde naturligtvis icke åläggas de förre att underkasta sig den religiösa invigningsakt, som betingas af kristna kyrkans uppfattning af äktenskapets betydelse; och det borde icke heller af en kristen prest begäras, att han för en icke kristen förestafvade förbindelser, som ur nämnda uppfattning härleddes, men hvilka den sednares tro förnekade. Den form, som för dylikt äktenskaps ingående af berörda anledning fastställdes, var alltså en utväg, som påbjöds af en särskild nödvändighet, ingalunda jemförlig med de fall, hvarom nu är fråga.

Men utan verkligan trängande skäl anser Utskottet en eftergift af den ordning, som inom kyrkosamfundet är fastställd, alldeles icke berättigad. Den frihet i bekännelse och religionsutöfning, som våra samhällslagar numera medgifva, har yrkats och beviljats på skäl, hvilkas giltighet lagstiftaren pröfvat och

insett, hvaremot ett anspråk af dem, som väl anmält sig vilja utgå från Svenska kyrkan, men icke fullgjort de vilkor, som för utträddandet äro stadgade, att, det oaktadt, och under det de ännu tillhöra samma kyrka, vid ingående af äktenskap antingen med lika tänkande eller med en af Lutherska kyrkans egna medlemmar, ega undandraga sig vigsel, synes vara desto mera obefogadt, som, efter det Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860 medgifvit dylika separatiser att bilda eget religionssamfund, i hvilket fall vid äktenskap dem emellan Evangelisk Lutherska kyrkans vigselordning icke behöfver af dem följas, de, som icke begagna nämnda utväg att vinna befrielse från vår kyrkoordning, men likafullt fordra de friheter, som tillkomma främmande tillåtet religionssamfund, dermed lägga i dagen afsigten att i vårt kyrkosamfund qvarstå såsom ett söndrande eller upplösande element, utan undseende å sin sida för flertalets önskan beträffande en fast kyrkoordning.

Utskottet — som tillika får erinra, att de olägenheter, hvilka hittills förekommit, då fråga om presterlig åtgärd vid äktenskapsförbindelser med så kallade dissenters uppstått, snarare härledt sig från *svårigheten att erhålla* kyrklig vigning än *ovillighet att mottaga* sådan, men att dessa svårigheter nu till största delen äro undanröjda genom det af motionären åberopade Kongl. Brevet den 12 April 1861 — har härmed antydt de grunder, på hvilka Utskottet stödjer sitt antagande,

att icke något verkligt behof ibland Evangelisk Lutherska kyrkans bekännare påkallar det så kallade civiläktenskapets inrymmande i vår lag;

att icke heller något hittills känt, i riket tillåtet, främmande religionssamfund hyser sådan uppfattning om vigselns betydelse eller om det inom Svenska kyrkan begagnade vigselformulärs förkastlighet, att skyldigheten för sådant samfunds medlemmar att, då de ingå äktenskap med den rena Evangeliska lärans bekännare, låta viga sig efter nämnda formulär, innebär något samvetstvång;

och att ännu mindre de, som affallit från den rena Evangeliska läran, men likväl icke ingått i något här i riket tillåtet religionssamfund, utan enligt lag äro att betrakta såsom ännu tillhörande Svenska kyrkan, kunna vara besvärade af hennes vigselordning eller för densammas upphäfvande hafva att förete skäl, hvilka i sjelfva verket förtjena uppmärksamhet;

och får på grund deraf vördsamt hemställa,

att Herr Hiertas motion måtte lemnas utan vidare afseende.

Vidkommande sedermera Herr *Uhrs* motion, och främst det framställda yrkandet om upphäfvande af de speciela bestämmelserna i 15 Kap. 11 § och 3 Kap. 2 § Kyrkolagen, anser Utskottet tillfyllestgörande att erinra, hurusom det icke är känt, att stadgandena i det förra medfört sådana hinder emot äktenskaps ingående, som vid behörig pröfning deraf ansetts giltiga; utan före-

kommer fastmera i det ofvan anförda Kongl. Brevet af den 12 April 1861 ett exempel, som i viss mån föranleder till antagande af motsatsen; likasom de påföljder, hvilka i 3 Kap. 2 § utsättas för deri omförmälda underlåtenhet, äro af den beskaffenhet, att, om ett åläggande deraf skulle ifrågakomma, sådant, ifall det i behörig ordning öfverklagades, till följd af nu gällande lagbestämmelser, svårigen torde vinna godkännande. Föreskrifterna i Kongl. Brefven den 7 Juni 1733 och den 24 Januari 1740 torde deremot, såsom gifna för särskilda fall, icke kunna tillerkännas egenskapen af allmänt gällande lagbud; och då de stadganden, hvilkas upphäfvande eller ändring motionären med sin framställning för öfrigt må hafva åsyftat, igenfinnas dels i Grundlagarne, dels i Kyrkolagen, dels i Civillagen och dels i näringsförfattningarne m. fl. delar af den ekonomiska lagstiftningens vidsträckta område; men Lag-Utskottet, hvars skyldighet det är att utarbete förslag till de lagförändringar, hvarom vid riksdagen väckes fråga, icke kan hafva till åliggande att, med anledning af ett förslag med så vidsträckt men tillika, i fråga om de särskilda föremålen därför, obestämmd syftning som det förevarande, ingå i undersökning beträffande alla de stadganden, som enligt samma förslag kunde ifrågakomma att upphävas eller ändras, finner Utskottet sig böra hemställa,

att Herr Uhers berörda motion jemväl må lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 8 Mars 1867.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr von Gegerfelt: "Med afseende å äktenskapets väsende och ändamål, måste jag antaga att en bekännare af vår Svenska kyrkas läror, deres ej hans bekännelse står i allt för skarp strid mot hans sinnelag, icke skulle vid ingående af denna betydelsefulla förening vilja undandraga sig eller ens försaka den religiösa helgd, som den kyrkliga vigseln innebär, och detta mitt antagande tror jag mig hafva funnit af erfarenheten bekräftadt. Jag anser

till följd häraf icke skäl att tillstyrka den ifrågakända lagförändringen, så vidt densamma afser de fall, då begge kontrahenterna tillhöra Svenska kyrkan och icke, i den ordning 14 § i Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860 bestämmer, anmält sig vilja derifrån utgå.

Hvad åter angår medlemmar af främmande religionssamfund, så ligger det i sakens natur, att dessa hafva icke allenast sina egna lärare, utan äfven kyrkliga ceremonier, som från våra afvika, och den religiösa känslan tillerkänner ofta så väl lärarens personlighet, som ritualen vid dessa ceremonier, en för det kalla förståndet oförklarlig vikt och betydelse. Många hafva känt sitt samvete svårligen såradt af att nödgas underkasta sig en religiös handling, förrättad af en person, som de finna irrlärlig och under andra former än de sjelfve antagit och godkänt. Från deras ståndpunkt, men icke från vår egen, måste frågan om befogetheten af den häröfver förda klagan bedömas.

Ofvannämnda Kongl. Förordning medgifver i 9 §, att i de fall, då både mannen och qvinnan tillhöra främmande, tillåtet religionssamfund, vigseln må förrättas efter dess bruk, men föreskrifer derjemte att om blott endera är medlem af sådant samfund, vigseln skall ske af Svenska kyrkans presterskap, hvilken föreskrift utgör en inskränkning af bestämmelsen i 11 § af samma Kongl. Förordning, att embetsåtgärd af nämnda presterskap icke skall någon medlem af främmande religionssamfund påtvingas. Det samvetstvång, som härigenom kan uppkomma, bör efter mitt omdöme undanröjas. Genom Kongl. Förordningen den 20 Januari 1863 är redan förklaradt, att ett inför civil myndighet ingånget äktenskap mellan kristen och mosaisk trosbekännare är lika giltigt som vore detsamma med vigsel fullkomnadt; och om lagen medgäfve att äktenskap jemväl mellan kristna af sins emellan olika trosbekännelser finge på enahanda sätt ingås, så blefve ofvannämnda ändamål vunnet, utan att Svenska kyrkans rätt derigenom kunde anses för nära träd. Derjemte erhålles den förmån att en mot religion, sedlighet och lag stridande sammanlefnad, i de fall då presterskapet af bristande nattvardsgång eller annan anledning anses förhindradt att lemna sitt biträde med vigsel, kunde utbytas mot en sedlig och laglig, om än icke i religiös ordning ingången förening.

Den som i ofvannämnda ordning anmält sin önskan att utgå från Svenska kyrkan, må väl ej anses skild från densamma, förrän han upptagits af främmande tillåtet religionssamfund, men är dock endast med yttre band fäst vid kyrkan, sedan han från dess lära affallit. En sådan person synes mig derföre uti ifrågavarande hänseende böra ställas i samma förhållande som medlem af främmande tillåtet religionssamfund.

På grund häraf tillstyrker jag, att ärendet måtte varda återförvisadt till Lag-Utskottet för utarbetning af ett lagförslag af ofvan antydda innehåll.“

af Herr *Holmberg* och Herr *Westblad*;

af Herr *Rosenberg*: "Då ny lag skall stiftas eller gammal lag förändras, måste något verkligt behof deraf förefinnas i folkmedvetandet, annars blir det nya blott en död bokstaf utan helsosam inverkan på samhällslifvet. Denna sanning måste hafva sin tillämplighet äfven på förevarande fråga. För det stora flertalet af Sveriges inbyggare, hvilka efter bekännelsen tillhöra statskyrkan och i mer eller mindre mån tillgodogöra sig dess förmåner, kan jag icke finna en lag om civiläktenskap vara af behofvet påkallad. För de särskilda församlingar af annan bekännelse, som inom riket förefinnas, anser jag icke Riksdagen berättigad att uppträda som kyrkolagstiftare, och för den afdelning af Svenska medborgare, som, under namn af baptister, i sednare åren uppkommit utan att hvarken vilja tillhöra Statskyrkan eller derifrån utgå, har lagstiftningen öppnat en tydlig väg, att få bilda egna församlingar och sålunda ordna sina kyrkliga angelägenheter på sätt dem ändamålsenligast synes. Således kan jag icke heller der finna den ifrågasatta lagförändringen af behofvet påkallad, och än mer, jag kan icke finna det anspråk berättigadt att Statskyrkan skall för sitt eget vidkommande ändra sina egna anordningar så, att de kunna behaga dissenters, ett anspråk som sannolikt icke ens i det fria England skulle blifva tillfredsstäldt.

Men ännu återstår dock ett icke obetydligt och med hvarje år tillvexande antal Svenska medborgare, som icke tillhöra någon af förestående kategorier och i verkligheten icke bekänna sig till något kyrkosamfund, fastän de för de statistiska uppgifternas skull stå antecknade i Statskyrkans ministerialböcker, nemligen dels baptisters barn, som icke äro döpta och dels sådana som af en eller annan orsak aldrig blifvit konfirmerade eller delaktige af Herrans heliga Nattvard och hvilka ingen Statskyrkans prest är berättigad att betjena med lysning och vigsel, då de icke genom något band äro fästade vid kyrkan. Äfven för dessa gäller dock budet: „Föröker eder och uppfyller jorden“, och jag kan icke frigöra mig från den uppfattningen, att det måste vara lagstiftarens pligt att se till huru detta må kunna ske i enlighet med den allmänna sedlighetens lagar, likasom att barnauppfostran må blifva omhuldad samt giftorätts- och arfslagarne vinna den med dem afsedda tillämpning.

Här förefinnes således, efter min uppfattning, ett verkligt och oafvisligt behof af lagstiftarens mellankomst; och då jag icke känner mig tillfreds med hvarken majoritetens eller minoritetens inom Utskottet förslag, sådana dessa genom votering tillkommit, och det icke lyckats mig göra mina egna ringa åsikter gällande, så vågar jag till Riksdagens bepröfvande framställa det förslag, att Riksdagen för sin del ville besluta, det Kongl. Maj:ts Förordning den 20 Januari 1863, angående äktenskap emellan kristna och mosaiska trosbekännare, måtte gälla äfven för äktenskaps ingående emellan kontrahenter, af hvilka

endera eller båda antingen icke äro genom dopet upptagna i Svenska kyrkan eller der icke blifvit af Herrans heliga Nattvard delaktige.“

af Herrar *Grenander, Myrtin, Bovin och Ahlgren.*

N:o 60.

Ank. till Riksd. Kansli d. 3 April 1867, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af sista punkten i 2 § af 15 Kap. Rättegångsbalken.

Ifrågavarande § lyder i sin helhet sålunda:

“De, som för andra må tala och svara, skola vara oberyktade, ärlige, redlige och förståndige män. Ej bör någon allmänneligen dertill brukas, som af Rätten, der saken drifves, ej godkänd är, och lof dertill fått. Vill parten bruka till fullmäktig sin skyldeman, eller den i hans tjänst är, eller han eljest hafver förtroende till; stånde det honom fritt. Konungens Betjente, *som Kronans uppbörd ej hafva*, må ock för sina vänner tala, när deras Förmän det tillåta, och de sin tjänst dermed ej försumma, eller det emot deras embetes pligt ej strider.“

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 147) som Kammaren öfverlemnadt till Lag-Utskottet, har Herr *C. J. Svensén* hemställt, att sista mom. i nämnda § “må ur allmänna lagen alldeles utgå.“ Af hvad motionären såsom skäl därför andragit, synes dock, det hans afsigt icke är, att den genom samma moment